

6. Президент Египта предупредил Трампа о последствиях признания Иерусалима столицей Израиля [Электронный ресурс] / Интерфакс. – Режим доступа: <http://www.interfax.ru/world/590570> (06.12.2017). – Название с экрана.

7. США першими у світі визнають Єрусалим столицею Ізраїлю [Електронний ресурс] / BBC Україна. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-42248288> (06.12.2017). – Назва з екрану.

8. Президент США Дональд Трамп объявил о признании Иерусалима столицей Израиля [Электронный ресурс] / Runyweb.com. – Режим доступа: <http://www.runyweb.com/print/articles/10/trump-recognizes-jerusalem-as-israels-capital.html> (06.12.2017). – Название с экрана.

9. Статус Иерусалима должен быть определен на переговорах между Израилем и палестинцами – спецпосланник ООН [Электронный ресурс] / Интерфакс – Азербайджан. – Режим доступа: <http://interfax.az/view/720196> (06.12.2017). – Название с экрана.

10. США не стали предварительно обсуждать с Россией решение о признании Иерусалима столицей Израиля [Электронный ресурс] / Newsru.com. – Режим доступа: http://www.newsru.com/world/07dec2017/izr_usa_rus.html (07.12.2017). – Название с экрана.

11. Гатинский А. Трамп официально признал Иерусалим столицей Израиля [Электронный ресурс] / РБК. – Режим доступа: <https://www.rbc.ru/politics/06/12/2017/5a2835449a7947585cafc25> (06.12.2017). – Название с экрана.

References

1. Tramp vyznav Yerusalyim stolytseiu Izrailiu [Elektronnyy resurs] / Ukrainska pravda. – Rezhym dostupu: <https://www.ppravda.com.ua/news/2017/12/6/7164612/> (06.12.2017). – Nazva z ekranu.

2. Znachennia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii u stvoreni derzhavy Izrail [Elektronnyy resurs] / Ukrainske pravo. – Rezhym dostupu: http://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/irayerrya-sugarkiaschkl-sb-zherarysh-rashchkm-ts-fkhvsuyerk-eyeuzavy-kiualoe/ (01.12.2017). – Nazva z ekranu.

3. Status Ierusalima. Dos'e [Elektronnyy resurs] / TASS. – Rezhym dostupa: <http://tass.ru/info/4789725> (06.12.2017). – Nazvanie s jekrana.

4. UNGA resolution: 128 countries, including India, vote to reject US decision on Jerusalem [Electronic resource] / The Times of India. – Regime to access: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/at-un-128-countries-including-india-vote-to-reject-us-decision-on-jerusalem/articleshow/62199348.cms> (22.12.2017). – Title from screen.

5. Arabskie strany sochli agressiey vozmoznoe priznanie Trampom Ierusalima stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / Top News Plus. – Rezhim dostupa: <http://arkada.biz/arabskie-strany-sochli-agressiey-vozmoznoe-priznanie-trampom-ierusalima-stolicej-izrailia/>. – Nazvanie s ekranu.

6. Prezident Egipta predupredil Trampa o posledstviyah priznaniya Ierusalima stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / Interfaks. – Rezhim dostupa: <http://www.interfax.ru/world/590570> (06.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

7. SShA pershyu u sviti vyznaiut Yerusalyim stolytseiu Izrailiu [Elektronnyy resurs] / VVS Ukraina. – Rezhym dostupu: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-42248288> (06.12.2017). – Nazva z ekranu.

8. Prezident SShA Donald Tramp obiavil o priznanii Ierusalima stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / Runyweb.com. – Rezhim dostupa: <http://www.runyweb.com/print/articles/10/trump-recognizes-jerusalem-as-israels-capital.html> (06.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

9. Status Ierusalima dolzhen byt opredelen na peregovorah mezhdz Izrailem i palestintami – spetsposlannik OON [Elektronnyy resurs] / Interfaks – Azerbaidzhan. – Rezhim dostupa: <http://interfax.az/view/720196> (06.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

10. SShA ne stali predvaritelno obsuzhdat s Rossiey reshenie o priznanii Ierusalima stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / Newsru.com. – Rezhim dostupa: http://www.newsru.com/world/07dec2017/izr_usa_rus.html (07.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

11. Gatinskiy A. Tramp ofitsialno priznal Ierusalim stolitsey Izrailya [Elektronnyy resurs] / RBK. – Rezhim dostupa: <https://www.rbc.ru/politics/06/12/2017/5a2835449a7947585cafc25> (06.12.2017). – Nazvanie s ekranu.

Vonsovykh O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «University of Central Europe» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

The Jerusalem question: challenge to regional security

The purpose of this article is to investigate the possible consequences of the transfer of the Israeli capital to Jerusalem from a security standpoint. During

writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: in order to prevent an open confrontation between Israel and Palestine, first of all the United States should realize that the fact of the transfer of the capital to Jerusalem runs counter to the officially established international norms; the further development of the situation around Jerusalem will testify to the extent to which the United States itself is interested in supporting peace and security between the two states and also about how they will adhere to the provisions of the existing UN resolutions; without carefully thought out and strategically balanced decisions, the further process of determining the status of Jerusalem will be unconstructive and may drag on for a long period that will in no way contribute to the establishment of peace and security in the Middle East region.

Keywords: *Jerusalem, Palestine, Israel, United States of America, United Nations, regional security.*

* * *

УДК 327.8

Герман Ю. О.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політології, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпро), iuliia.german@gmail.com

Ніколенко Ю. О.,

студент кафедри політології, Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара (Україна, Дніпро), lena@online.dp.ua

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ КРАЇНАМ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ТА КАРИБСЬКОГО БАСЕЙНУ (НА ПРИКЛАДІ РЕСПУБЛІКИ КУБА)

Проаналізовано особливості та основні напрямки співробітництва Європейського Союзу з країнами Латинської Америки та Карибського басейну. З'ясовані особливості інституційної допомоги Європейського Союзу республіці Куба. Показана специфіка застосовуваного Європейським Союзом інструментарію забезпечення сприйняття Кубою європейських цінностей в контексті культурної і політичної традиції латиноамериканських країн.

Ключові слова: *Європейський союз, зовнішня політика Європейського Союзу, Латинська Америка, Карибський басейн, інструменти співпраці.*

Співробітництво Європейського Союзу (ЄС) з країнами, що розвиваються, є одним з основних напрямків зовнішньої політики ЄС, за яку в ЄС сьогодні відповідає спеціальний орган – Європейська служба зовнішніх справ. Характерною рисою цього співробітництва є відносно тривала історія (починаючи з Римського договору 1957 року), що базується на договорах з більш ніж 100 державами, і відзначається динамізмом та інтенсивністю перебігу заходів у рамках виконання договірних зобов'язань. Це співробітництво реалізується не тільки через двосторонні та регіональні угоди, а й через спеціальні програми в певних сферах, особливо в сфері охорони здоров'я і освіти, використовуючи такі інструменти як торгові преференції, фінансування розвитку і гуманітарна допомога [10, с. 41–42]. Очевидно, зазначене співробітництво є важливим інструментом впливу ЄС на треті країни. Відтак, розуміння специфіки зовнішньої політики ЄС, з огляду на започатковане низкою угод співробітництво з Україною з широкого кола питань, актуалізується нині активізацією інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір.

Загал наукових досліджень політики ЄС щодо інших країн можна згрупувати за наступними тематичними напрямками: аналіз загальних аспектів

зовнішньої політики ЄС [4–6; 10]; вивчення правових аспектів взаємовідносин ЄС та третіх країн [2; 11]; характеристика змісту та характеру відносин ЄС з країнами Латинської Америки та Карибського басейну (ЛАКБ) [1; 8]. Водночас питання особливостей інституційної допомоги ЄС республіці Куба (як приклад співробітництва ЄС з третіми країнами) все ще потребує детального вивчення та виваженого аналізу. З огляду на це, метою статті є дослідити розвиток та особливості інституційної допомоги ЄС країнам Латинської Америки та Карибського басейну (на прикладі республіки Куби) у контексті специфіки політичної культури латиноамериканських країн.

Співробітництво ЄС та країн ЛАКБ почалося ще в часи колоніальної залежності окремих країн Африки, Карибського басейну та Тихого океану (АКТ) в 60–х роках ХХ ст. Відправною точкою цього співробітництва можна вважати візит президента Франції Шарля де Голля в Латинську Америку в 1964 р. [6, с. 21]. До цього часу відносини Європейського співтовариства з країнами, що розвиваються обмежувались африканськими країнами, і лише з кінця 1960–х – початку 1970–х років ці відносини (здебільшого з ініціативи Нідерландів і Німеччини) почали розширюватися на країни інших регіонів. Незважаючи на це, інтенсивність співробітництва з різними регіонами була все ж неоднаковою. Найглибшим було співробітництво Європейського Економічного Співтовариства з асоційованими країнами (африканські та середземноморські країни), натомість з неасоційованими країнами (країни Азії та Латинської Америки) рівень співробітництва був значно нижчим. У подальшому, здебільшого у зв'язку із розширенням і поглибленням інтеграції, процесами глобалізації, потребою ЄС в ринках країн, що розвиваються, а також прагненням ЄС здійснювати вплив на міжнародну політику та на норми міжнародного права спостерігається зниження явної розбіжності в динаміці співробітництва ЄС з асоційованими та неасоційованими країнами.

Нагадаємо, на сьогодні співробітництво ЄС з третіми країнами здійснюється на наступних рівнях: міжрегіональному, міжпарламентському, регіональному, субрегіональному, двосторонньому [10, с. 41–42] і відбувається у трьох вимірах – міжурядовому, на рівні наднаціональних інститутів, через окремі держави-члени [3]. Що стосується надання інституційної допомоги ЄС країнам, що розвиваються, то здійснення таких ініціатив відбувається виключно на договірних засадах на основі політичної волі урядів держав, для яких розробляються такого роду проекти. У межах своєї договірної компетенції ЄС укладає як двосторонні, так і багатосторонні угоди з третіми країнами та міжнародними організаціями, їх важливою особливістю є те, що положення таких угод можуть мати правові наслідки не тільки для суб'єктів міжнародного права, які уклали ці угоди, а й для суб'єктів внутрішнього права третіх країн – сторін міжнародної угоди та суб'єктів внутрішнього права держав-членів ЄС. Угоди ЄС з країнами ЛАКБ є багатосторонніми. Це спричиняє розподіл політичної в тому числі компетенції ЄС та усіх держав-членів угоди щодо об'єкту угоди. Ще одна з особливостей участі ЄС у міжнародних договірних відносинах пов'язана з розподілом компетенції між Союзом та державами-членами, коли об'єкт угоди

підпадає не лише під компетенцію ЄС, а й частково під компетенцію його держав-членів.

Залежно від сфер співпраці, експерти класифікують угоди ЄС з третіми країнами наступним чином: угоди про економічну співпрацю, торговельні угоди, угоди про торгівлю та співробітництво, угоди про партнерство й співробітництво, угоди про асоціацію [2, с. 11]. Диференціація ж форм співробітництва ЄС із третіми країнами здійснюється в основному за політико-правовим критерієм: участь третіх країн в агенціях ЄС; укладення угод про асоціацію; довгострокові двосторонні й багатосторонні договори (угоди); угоди про участь у разових проектах або спільній діяльності в межах окремих заходів [11, с. 16–17] та за економічним критерієм: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний економічний простір [8, с. 298].

На сьогодні можна виділити наступні основні напрямки співробітництва ЄС з країнами ЛАКБ: а) соціальна згуртованість – гендерна рівність, права людини, демократизація; б) регіональна економічна інтеграція – подолання бідності, боротьба з нерівністю, розвиток віддалених та сільських районів; в) сталий розвиток та попередження конфліктів; г) освіта; г) здоров'я та медичне забезпечення; д) навколишнє середовище – збереження різноманітності, природних ресурсів; е) боротьба з виробництвом та поширенням наркотиків. Згадані ініціативи здійснюються ЄС в країнах ЛАКБ у рамках специфічної стратегії діяльності Європейського Союзу в даному регіоні, якою зокрема є програма Європейського фонду розвитку. Тому одним з найголовніших напрямів співробітництва між ЄС та країнами ЛАКБ є надання з боку ЄС зазначеним країнам допомоги для розвитку, яка надається на довготривалій основі. Результатом надання даної допомоги повинні бути показники, що свідчать про зростання в певних сферах країн-отримувачів, ці результати повинні висвітлюватися в спеціальних звітах. Європейський Союз є самостійним суб'єктом Комітету сприяння розвитку як організація, а також 15 країн-членів ЄС представлені як окремі донори в складі даного комітету.

Варто розуміти, що для ЄС розвиток політичного діалогу з країнами ЛАКБ полягає перш за все у розширенні свого політичного впливу на ці країни, забезпеченні сприйняття ними європейських цінностей в контексті культурної і політичної традиції латиноамериканських країн. Тому основними вимогами для надання допомоги є відновлення власності та інфраструктури, транзакція влади та урядових структур, демократизація суспільних відносин, панування верховенства права, а також промоція стабільного макроекономічного середовища [1, с. 3]. Основними інструментами здійснення згаданого політичного впливу ЄС на регіон Латинської Америки та Карибського басейну було визначено: Інструмент розвитку співробітництва (англ. *Development Cooperation Instrument*), Європейський фонд розвитку (англ. *European Development Fund*) та фінансову підтримку з боку Європейського інвестиційного банку.

Двома основними тематичними платформами, що визначають ключові напрямки загальної підтримки ЄС країн ЛАКБ є «Глобальний суспільний добробут і виклики» (англ. *Global public good and challenges*) та «Громадські організації і органи місцевого самоврядування» (англ. *Civil society organizations and*

local authorities). У рамках цих програм ЄС намагається реалізувати в регіоні підтримку громадянського суспільства, органів місцевого самоврядування, спонукуючи їх до більшої активності у розробці регіональних стратегій розвитку, пов'язаних із вирішенням питань зміни клімату, людського розвитку, соціальної інклюзії тощо.

На сучасному етапі переважає допомога, що здійснюється програмами, які реалізуються на двосторонній основі. Однак існують проблеми, пов'язані із допомогою для розвитку, які уряди не можуть вирішити на двосторонньому рівні, – тоді вступають в дію об'єднані зусилля, і допомога надається через багатосторонні структури. Тобто донори можуть використовувати міжнародні організації для надання офіційної допомоги для розвитку на двосторонньому рівні [1, с. 4].

Перші такі програми допомоги Європейського Союзу почали здійснюватися в Латинській Америці з 1990-х р. Серед пріоритетів були позначені програми співпраці в галузі вищої освіти, підтримки малого і середнього бізнесу, а також місцевого самоврядування та міського розвитку. Нові регіональні програми були сформульовані на початку 2000-х рр., виходячи з пріоритетів, визначених і схвалених на самітах глав держав і урядів ЄС та країн ЛАКБ.

У 2010 р. Європейська комісія заснувала спеціальний інвестиційний фонд (англ. *Latin American Investment Facility*) для роботи в Латинській Америці, що став надійним інструментом для підтримки державних інвестицій в стратегічні галузі країн регіону [6, с. 41–42]. За регіональними програмами допомоги загальний внесок Європейського Союзу склав більше 1 млрд. євро [7]. Економічні, торговельні та фінансові зв'язки між ЄС і Латинською Америкою в 1990-і рр. зміцнювалися за трьома напрямками: інвестиції комерційних структур держав-членів ЄС; збільшення товарообміну; фінансова допомога з боку ЄС. Все це, на думку експертів ЄС, сприяло створенню і посиленню економічної інтеграції між латиноамериканськими країнами [6, с. 44].

Відзначимо, що участь у регіональних програмах відкрито для всіх країн Латинської Америки, включаючи Кубу. Партнерами регіональних програм стали національні уряди, судові та законодавчі органи, органи місцевого самоврядування, суб'єкти приватного сектора (підприємства, банки і т.д.) і академічне співтовариство (університети, дослідницькі та навчальні центри). На разі регіональні програми допомоги республіці Куба реалізуються за трьома пріоритетними напрямками: соціальна згуртованість (EUROSociAL, Urb-AL, Al-Invest); сталий розвиток і зміна клімату (EUROSOLAR, EUROCLIMA, RALCEA і FLEGT South America); розвиток вищої освіти і досліджень (ALFA і Erasmus Mundus).

Згідно з даними Конференції ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), в 1990-і рр. 30% загального обсягу інвестицій, призначених для країн, що розвиваються, направляється в Латинську Америку і країни Карибського басейну, що стало результатом підвищення довіри інвесторів до цього регіону. Так, прямі інвестиції ЄС в сукупному вираженні становили 43% прямих іноземних інвестицій в регіон в період з 2000 по 2005 рр. і 40% у період з 2006 по 2010 рр. Загальна сума прямих

іноземних інвестицій з ЄС на 2010 р. склала 385 млрд. євро [13].

В абсолютному вираженні прямі інвестиції ЄС в країни ЛАКБ зросли в другій половині 2000-х рр. Проте збільшення було розподілене в регіоні нерівномірно. Найбільший відсоток інвестицій припав на Бразилію, потім слідують Аргентина, Колумбія і Чилі. Інша ситуація спостерігається в Мексиці і країнах Центральної Америки і Карибського басейну, де інвестиції ЄС залишаються на стабільному незмінному рівні [6, с. 45].

Європейські інвестиції в країни ЛАКБ значно вплинули на структуру виробництва країн-одержувачів. По-перше, велика частка європейських інвестицій припадає на нові проекти у виробничому секторі. По-друге, з усіх іноземних компаній, що базуються в Європі і присутні в регіоні, найбільш активні ті, які займаються науково-дослідними і дослідно-конструкторськими роботами. Водночас в останні роки спостерігається і прямо протилежний процес – транснаціональні латиноамериканські компанії «Translatinas» (переважно з Бразилії та Мексики) почали робити інвестиції в країнах ЄС. Таким чином почалося взаємопроникнення капіталів [6, с. 47]. Слід зазначити, що структура торгового обміну між двома регіонами все є залишається традиційною: європейський імпорт складається головним чином з сировини і корисних копалин, в той час як європейці експортують промислові товари [9].

Характерною особливістю взаємодії країн ЛАКБ зі своїми європейськими партнерами є ситуативний конфлікт інтересів у зносинах з іншим вагомим зовнішньо-політичним партнером країн Латинської Америки – Сполученими Штатами Америки. Останні переслідують схожі політико-стратегічні цілі від взаємодії з регіоном, проте використовують задля забезпечення свого політичного впливу дещо інші інструменти, зацікавленість в яких є значно нижчою з боку Латинської Америки. Все частіше переважає надается зовні більш м'якої і помірній політиці країн ЄС, тоді як політика США є більш жорсткою. Латиноамериканців, які прагнуть викоринити бідність і досягти соціальної згуртованості, завжди дуже приваблювали більша увага до питань соціально орієнтованої економіки та успішна донедавна європейська соціальна модель (яка сформувалася в умовах повоєнного змагання західноєвропейських країн з соціалістичними країнами) [6, с. 8].

Республіка Куба – єдина країна в ЛАКБ, з якою ЄС не підписав Угоду про політичний діалог та співробітництво. Відносини між Гаваною і Брюсселем були практично заморожені у 1996 р. з ініціативи Іспанії (тоді була вироблена так звана «загальна позиція ЄС по відношенню до Куби»). Куба виявилася єдиною країною американського континенту, проти якої Брюссель під впливом США запровадив політичні і дипломатичні санкції через «порушення прав людини» в 2004 р. Саме ці дії ЄС змусили Гавану перейти до активного пошуку нових економічних партнерів. Місце Євросоюзу в торгово-економічних відносинах Куби зайняли Венесуела, Китай і Бразилія.

Висновки про неефективність санкційної політики змусили ЄС на початку 2005 р. прийняти рішення про тимчасове скасування дипломатичних санкцій і відновлення офіційних контактів. Після тривалих дискусій, 23 червня 2008 року ЄС скасував усі санкції

проти Куби [6, с. 76–78].

Оцінюючи теперішній стан відносин ЄС і Куби, слід мати на увазі, що країни ЄС залишаються другим торговим партнером Куби після Китаю, на ЄС припадає одна третина всієї зовнішньої торгівлі Куби і майже половина іноземних прямих інвестицій. Більше половини загальної кількості туристів на Кубі – громадяни країн Євросоюзу [6, с. 80]. Найважливішим партнером Куби серед країн ЄС є Іспанія, яка продовжує активно інвестувати в економіку Куби.

Про політичне зближення Куби і ЄС у 2016 р. свідчить відміна ЄС так званої «загальної позиції по відношенню до Куби» та два офіційні візити до Куби Ф. Могеріні, результатом яких стало підписання угоди про політичний діалог та співробітництво. Дана угода була ратифікована Європарламентом 5 липня 2017 р. та вступила в силу 1 листопада 2017 р. Угода складається з трьох розділів: перший про політичний діалог, що охоплює, серед іншого, такі питання, як права людини, стабільність, регіональна і міжнародна безпека і безпека зброї масового знищення; другий, найбільш об'ємний розділ визначає сектори співпраці; а третій розділ стосується економіки і торгівлі. Підписання даної угоди підтверджує характеристику відносин ЄС з третіми країнами як таких, що мають договірну основу.

Таким чином, співробітництво ЄС з країнами ЛАКБ нині є одним з пріоритетних напрямів його зовнішньої політики у рамках реалізації загальних цілей регіональної політики ЄС, спрямованої на перш за все на активізацію економічного і суспільного потенціалу регіону. Зазначене співробітництво входить в одну з трьох, так званих, підвалин або «стовпів» Євросоюзу, визначених Маастрихтським договором – спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Головним висновком аналізу застосовуваних ЄС інструментів розвитку співробітництва з республікою Куба є діагностування специфічного способу і манери політичної поведінки ЄС у відносинах з регіоном. Особливий випадок розгортання зовнішньополітичних відносин ЄС з республікою Куба чітко демонструє послідовність і наполегливість ЄС у поширенні свого політичного впливу на важливий геополітичний регіон. Це відбувалось через політику, направлену на формування довіри до демократичних інститутів влади, пропаганду переваг соціально-орієнтованої економіки, яка призводить до гармонійного та сталого розвитку країни, і реалізується через торгово-економічні зв'язки, політичний та суспільний діалог. Відтак, подальший аналіз стану розгортання політичних ініціатив ЄС в регіоні ЛАКБ вочевидь дасть змогу робити виважені висновки, що можуть слугувати для конструювання окремих напрямів зовнішньої політики України у контексті реалізації її інтеграційних проектів.

Список використаних джерел

1. Квятковська О. В. Офіційна допомога як функціональний інструмент реалізації політики міжнародного розвитку / О. В. Квятковська // Панорама політологічних студій. – 2013. – Вип. 10. – С. 36–46. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pps_2013_10_7.
2. Муравйов В. І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами (теорія і практика) / В. І. Муравйов. – К.: Академ-Прес, 2002. – 426 с.
3. Abdelal Rawi, Krotz Ulrich. Disjoining Partners: Europe and the American Imperium // Power in a Complex Global System / Ed. by Louis W. Pauly and Bruce W. Jentleson. – London: Routledge, 2014. – P. 131–147.

4. Борко Ю. А. Евросоюз как институциональная система / Ю. А. Борко // Мир перемен. – 2011. – №2. – С. 186–189.

5. Стрженева М. В. Европейский союз: архитектура внешней политики / М. В. Стрженева, Д. Э. Руденкова. – М.: ИМЭМО РАН, 2016. – 135 с. – Режим доступу: https://www.imemo.ru/files/File/ru/publ/2016/2016_029.pdf.

6. Канунников А. А. Европейский Союз – Латинская Америка: экономическое, политическое, социальное сотрудничество: монография / А. А. Канунников. – М.: Ин-т Европы РАН, 2014. – 102 с. – Режим доступу: <http://instituteofeurope.ru/images/uploads/doklad/308.pdf>.

7. European Journal of Latin American Studies. Vol. 1, No. 3. – 2014. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/europeaid/where/latin-america/regional-cooperation/documents/regional_cooperation_programmes_-_general_review_2013.pdf.

8. Бояр А. О. Досвід економічної інтеграції третіх країн з ЄС // Економічна і соціальна географія: збірник наукових праць / ред. колегія: С. І. Ішук (відповідальний редактор) та ін. – К.: Видавництво географічної літератури «Обрії», 2008. – Вип. 58. – С. 289–299. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/profile/Andriy_Boyar2/publication/315243692_Dosvid_ekonomichnoi_integracii_tretih_krain_z_ES_Forms_of_integration_of_the_third_countries_with_the_EU_market/links/58cc2ae792851c374e12dce2/Dosvid-ekonomichnoi-integracii-tretih-krain-z-ES-Forms-of-integration-of-the-third-countries-with-the-EU-market.pdf.

9. Европейська комісія [Електронний ресурс]: [Сайт]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/info/index_en.

10. Тихомирова Є. Глобальний контекст зовнішньої регіональної політики ЄС: Латинська Америка / Є. Тихомирова // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. – 2013. – №9. – С. 39–45. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnum_2013_9_11.

11. Костюченко Я. М. Загальнотеоретичні підходи до міжнародно-правових форм співробітництва Європейського Союзу з третіми країнами / Я. М. Костюченко // Альманах міжнародного права. – 2016. – Вип. 12. – С. 13–21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2016_12_4.

12. Договір про функціонування Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/XT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>.

13. Європейська служба зовнішніх зв'язків [Електронний ресурс]: [Сайт]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/la/index_en.htm.

14. Договір про Європейський Союз. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_029.

15. Хейфец В. Куба: переосмысление роли страны в мировом сообществе / В. Хейфец, Л. Хейфец // Мировая экономика и международные отношения. – 2017. – №2, т. 61. – Режим доступу: https://www.imemo.ru/files/File/magazines/meimo/02_2017/94-103Kheyfets022017.pdf.

References

1. Kviatkovska O. V. Ofitsiina dopomoha yak funktsionalnyi instrument realizacii polityky mizhnarodnoho rozvytku / O. V. Kviatkovska // Panorama politolohichnykh studii. – 2013. – Vyp. 10. – S. 36–46. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pps_2013_10_7.
2. Muraviov V. I. Pravovi zasady rehulivannia ekonomichnykh vidnosyn Yevropeiskoho Soiuzu z tretimy krainamy (teoriia i praktyka) / V. I. Muraviov. – K.: Akadem-Pris, 2002. – 426 s.
3. Abdelal Rawi, Krotz Ulrich. Disjoining Partners: Europe and the American Imperium // Power in a Complex Global System / Ed. by Louis W. Pauly and Bruce W. Jentleson. – London: Routledge, 2014. – P. 131–147.
4. Borko Yu. A. Evrosoiuz kak ynstytutsionalnaia sistema / Yu. A. Borko // Myr peremen. – 2011. – №2. – S. 186–189.
5. Strezhneva M. V. Evropeiskyi soiuz: arkhitektura vneshnei polityky / M. V. Strezhneva, D. Je. Rudenkova. – M.: YMeMO RAN, 2016. – 135 s. – Rezhym dostupu: https://www.imemo.ru/files/File/ru/publ/2016/2016_029.pdf.
6. Kanunnikov A. A. Evropeiskyi Soiuz – Latinskaia Amerika: jekonomicheskoe, politycheskoe, sotsyalnoe sotrudnichestvo: monohrafiia / A. A. Kanunnikov. – M.: In-t Evropy RAN, 2014. – 102 s.
7. European Journal of Latin American Studies. Vol. 1, No. 3. – 2014. – Rezhym dostupu: http://ec.europa.eu/europeaid/where/latin-america/regional-cooperation/documents/regional_cooperation_programmes_-_general_review_2013.pdf.

8. Boiar A. O. Dosvid ekonomichnoi intehtsytii tretikh krain z YeS // Ekonomichna i sotsialna heohrafiia: zbirnyk naukovykh prats / red. kolehiia: S. I. Ishchuk (vidpovidalnyi redaktor) ta in. – K.: Vydavnytstvo heohrafichnoi literatury «Obrii», 2008. – Vyp.58. – S.289–299. – Rezhym dostupu: https://www.researchgate.net/profile/Andriy_Boyar2/publication/315243692_Dosvid_ekonomichnoi_integracii_tretih_krain_z_ES_Forms_of_integration_of_the_third_countries_with_the_EU_market/links/58cc2ae792851c374e12dce2/Dosvid-ekonomichnoi-integracii-tretih-krain-z-ES-Forms-of-integration-of-the-third-countries-with-the-EU-market.pdf.

9. Yevropeiska komisiia [Elektronnyi resurs]: [Sayt]. – Rezhym dostupu: https://ec.europa.eu/info/index_en.

10. Tykhomyrova Ye. Hlobalnyi kontekst zovnishnoi rehionalnoi polityky YeS: Latynsk Ameryka / Ye. Tykhomyrova // Naukovy visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Mizhnarodni vidnosyny. – 2013. – №9. – S.39–45. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnum_2013_9_11.

11. Kostiuchenko Ya. M. Zahalnoteoretychni pidkhody do mizhnarodno-pravovykh form spivrobitnytstva Yevropeiskoho Soiuzu z tretimy krainamy / Ya. M. Kostiuchenko // Almanakh mizhnarodnoho prava. – 2016. – Vyp.12. – S.13–21. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2016_12_4.

12. Dohovir pro funktsionuvannya Yevropeiskoho Soiuzu [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

13. Yevropeiska sluzhba zovnishnykh zviyazkiv [Elektronnyi resurs]: [Sayt]. – Rezhym dostupu: http://eeas.europa.eu/la/index_en.htm.

14. Dohovir pro Yevropeiskiy Soiuz. – Rezhym dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_029.

15. Hejfec V. Kuba: pereosmyslenie roli strany v mirovom soobshhestve / V. Hejfec, L. Hejfec // Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya. – 2017. – №2, т.61. – Rezhym dostupu: https://www.imemo.ru/files/file/magazines/meimo/02_2017/94103kheyfets022017.pdf

Herman Y. O., PhD in History of Science, Associate professor, Department of Political Science, Oles Honchar Dnipro National University (Ukraine, Dnipro), iuliia.german@gmail.com

Nikolenko Y. O., student, Department of Political Science, Oles Honchar Dnipro National University (Ukraine, Dnipro), lena@online.dp.ua

Peculiarities of the institutional aid of the European Union to the countries of Latin America and the Caribbean (case of the Republic of Cuba)

The peculiarities and main directions of cooperation of the European Union with the countries of Latin America and the Caribbean are analyzed. The features of institutional support of the European Union to the Republic of Cuba have been clarified. The peculiarity of the applied by European Union instruments for ensuring Cuba's perception of European values in the context of the cultural and political tradition of the Latin American countries is shown.

Keywords: European Union, European Union foreign policy; Latin America, Caribbean, instruments of cooperation.

* * *

УДК 327.2/8

Дальський В. Б.,
асистент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), dalskyi@ukr.net

МІГРАЦІЙНИЙ ВИМІР ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО СЕРЕДЗЕМНОМОРСЬКИХ ПАРТНЕРІВ

Стаття присвячена дослідженню концептуальних засад, форм реалізації та впливу міграційної складової середземноморської політики ЄС, розкриттю її зв'язків з внутрішніми та зовнішніми процесами після набуття чинності Маастрихтського договору. Аналіз документальної бази

дозволяє прослідкувати утвердження пріоритетних механізмів регулювання відповідних питань. Запропонована авторська оцінка факторів та обмежень, що з одного боку призвели до актуалізації питань міграції, а з іншого задали рамки для переформатування загального підходу політики Європейського Союзу у басейні Середземного моря.

Ключові слова: міграційна політика ЄС, Барселонський процес, Європейська політика сусідства, Глобальний підхід до міграції та мобільності, партнерство мобільності, угода про асоціацію.

Виявлення передумов формування та особливостей сучасних принципів та практик політики ЄС щодо середземноморських держав-сусідів варто провадити через дослідження цілого комплексу внутрішніх та зовнішніх чинників, одним з важливих серед яких є міграційна складова.

Метою цієї статті є дослідження впливу процесу вироблення спільного підходу ЄС до питань міграції на його політику у басейні Середземного моря.

Зазначена проблема знайшла своє відображення у роботах низки науковців на зразок П. Дж. Карвелла, С. Вулфф, Дж. Гюйсманса та інших, котрі досліджували зв'язки середземноморської політики ЄС з міграційною тематикою, але не були однотайні в інтерпретації результатів.

Актуалізацію відповідних питань у відносинах ЄС з державами Південного і Східного Середземномор'я передусім варто розглядати у зв'язку зі значним потоком мігрантів з цього напрямку до Європи протягом 80–х рр. ХХ ст. та продовженням цього процесу напередодні і після набуття чинності Маастрихтського договору [26, с. 21]. Особливість такого розвитку подій полягала не лише в обсягах легальних і нелегальних мігрантів з півдня, але і в тому, що уряди середземноморських країн на зразок Марокко вважали міграцію до Європи способом вирішення внутрішніх соціальних проблем [27, с. 97–98]. З огляду на те, що перетворення Європейських Співтовариств на Європейський Союз було викликане необхідністю вироблення ефективних спільних рішень щодо нагальних питань, очевидно, що нове утворення мало дати таку спільну відповідь на виклик зростання міграційного потоків з південних сусідів Європи, з якими у той час усім зацікавленим європейським державам, передусім середземноморським на кшталт Греції, Іспанії, Італії та Франції, доводилось розбиратись самотужки через розбудову двосторонніх міждержавних форматів.

Змістовність такого твердження напередодні створення Європейського Союзу було продемонстровано уже на засіданні Європейської Ради в Единбургу 1992 р., де серед іншого було вказано на зростання міграційного тиску та рекомендовано членам Європейських Співтовариств протидіяти нелегальній міграції через укладання угод про реадмісію з державами походження та транзиту мігрантів [13]. Також увагу питанню приділяє Барселонська декларація 1995 р., ухвалена на установчій конференції Євро-Середземноморського партнерства (ЄСП) – першого багатостороннього формату, запропонованого Європейським Союзом для взаємодії з південними сусідами після підписання Маастрихтського договору. У тексті декларації питанню міграції присвячено пасаж, котрий у цілому підкреслив пріоритети ЄС у цій сфері, що їх південні партнери мали враховувати: у тексті згадується не лише абстрактне питання «заснування ближчої співпраці», але і питання реадмісії, щодо якої сторони мали «розуміти